

**PAVEL KLUSÁK**

HUDEBNÍ PUBLICISTA, PŘÍLEŽITOSTNÝ FILMAŘ. NA ČESKÉM ROZHLESE VLTAVA VYSÍLÁ SVŮJ VÝBĚR EXPERIMENTÁLNÍ A NEZÁVISLÉ HUDBY V TYDENÍKU SEDMÉ NEBE S PAVLEM KLUSÁKEM. PRO RÁDIO NAPSAL I SERIÁLY O PŘELOMOVÝCH SKLADATELÍCH POSLEDNÍHO PŮLSTOLETÍ ČI O POP-MUSIC V NORMALIZOVANÉM ČESKOSLOVENSKU. PŮSOBÍ JAKO HUDEBNÍ KURÁTOR MFDĚ JIHLAVA, VEDE ČASOPIS QARTAL V GALERII HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY. ZA SVOJI KNIHU *GOTT: ČESKOSLOVENSKÝ PŘÍBĚH* ZÍSKAL LETOS DVĚ OCENĚNÍ MAGNESIA LITERA VČETNĚ HLAVNÍ CENY V KATEGORII KNIHA ROKU.

**PRODEJCE SLAVKO**

POCHÁZÍ Z ČESKO-SLOVENSKÉHO POMEZÍ. ZAJÍMÁ SE O KULTURU A POLITIKU, PŘEDEVŠÍM O SOCIÁLNÍ SFÉRU, VE KTERÉ JE ZNALEC ZÁKONŮ. VIDÍ ČÁSTEČNĚ JEN NA JEDNO OKO, COŽ HO VELMI LIMITUJE NA TRHU PRÁCE. JE ODKÁZANÝ NA PRODEJ NP, KTERÝ PRODÁVÁ NA I. P. PAVLOVA.

## Prodejce Slavko versus Pavel Klusák

# Hudba mi pomáhá k popisu a poznávání světa

Tentokrát se v rámci VIP rozhovoru potkal **prodejce Slavko** s hudebním publicistou a držitelem ceny Magnesia Litera za knihu *Gott: Československý příběh*. Jak vypadá hudební dílo od kocoura, co v hudbě znamená outsider a jaké je bohatství zvuků kolem nás? To všechno, a ještě mnohem víc najdete právě v rozhovoru.

Rozhovor vedl: prodejce Slavko  
Zaznamenala: Monika Veselá  
Foto: Eliška Krátká

**Slavko:** Dodatečně vám chci pogratulovat k ocenění Magnesia Litera.

**Pavel:** Moc děkuju!

**Slavko:** Letos vám vyšla další knížka, *Uvnitř banánu*. O čem je?

**Pavel:** O osudech lidí, kteří si začali vymýšlet hudbu po svém, nezvykle, vzhůru nohama. Nebo bez ohledu na hodnoty, které většinou uznáváme. Píšu o muzikantech, do jejichž tvorby zásadně zasahovaly těžké diagnózy, jako je schizofrenie, autismus nebo Downův syndrom. V knize jsou ale i portréty podvodníků nebo mystifiká-

torů, kteří se vydávali za někoho jiného. První kapitola je o významném kocourovi, který po sobě zanechal hudební dílo.

Jen doufám, že ta kniha není sbírkou kuriozit. Píšu v ní, že záměrně nepoužívám slovo *divný* nebo *bláznivý*. Pro mě je tohle všechno rozšířená normálnost, já si těch tvůrců cením a dělají mi svět bohatší.

**Slavko:** Jak takové hudební dílo od kocoura vypadá?

**Pavel:** Měl byste si to přečíst! (smích) Jeden hudebník natočil v šedesátých letech na amatérskou filmovou kameru svého kocoura, jak chodí po klaviatuře. Takových záznamů může být spousta, ale tohle je zajímavá hádanka, jestli to je hudba, nebo není. Každý se s tím musí vyrovnat sám. Mám hádanky a nejednoznačnosti rád.

**Slavko:** Při jejím psaní jste nejdřív prý jen vršil příběhy outsiderů. Co v hudbě znamená outsider? Že se vymyká z mainstreamu?

**Pavel:** To možná ještě víc. U hudby existuje taková obecná představa, že když děláte muziku, tak chcete být úspěšní. Nejlépe přímo populární. To je ale právě ta otázka. Jsou lidé, kteří svoje dílo rozvíjeli úplně v samotě. Jako třeba texaský muzikant Jandek, který se nikomu neukázal dvacet pět let. Pak už tím byl slavnější a zajímal se o něj třeba i Kurt Cobain. To je právě to, když mluvím o ignorovaných pravidlech nebo o něčem vzhůru nohama. Outsiderství se projevuje různě, ale možná že dbá víc na vytváření vlastního světa než na věci jako popularita nebo úspěch.

V umění si ceníme lidí, kteří něco dělají speciálně, po svém. Čím víc ale něco

děláte po svém, tím je větší riziko, že zůstanete sami, to není žádná sranda. Vy se totiž můžete trochu propadnout do jazyka, který je sice geniální, ale jenom váš, a je otázka, jestli se s váma bude někdo chtít bavit. Tohle se v umění, a nejen v hudbě, občas stane. Že nevíme, co tím chtěl básník říci.

**Slavko:** Z knížky budete předčítat na festivalu LUHOvaný Vincent, který bude teď v červnu v Luhačovicích. Účastníte se poprvé?

**Pavel:** Na LUHOvaným Vincentu jsem nikdy nebyl. Ale vloni jsem v Luhačovicích byl na tvůrčím pobytu díky Nadačnímu fondu Pramen, který zve píšící autory, a já měl to štěstí, že mě vybrali. Pochopil jsem, že Luhačovice jsou opravdu krásný a podivuhodný místo, kde chcete něco zažít. Tím spíš na festivalu, který vás vodí po různých místech a podíváte se třeba do zrušeného podzemního baru, který se pro tu příležitost otvírá.

**Slavko:** Téma letošního ročníku festivalu je *Přes čáru*. Jak se překračují hranice v hudbě nebo literatuře?

**Pavel:** Myslím, že každý, kdo si jde vymýšlet svůj vlastní svět nebo si nemůže pomoci a vidí věci po svém, překračuje hranice. Akorát revivalový kapely, který hrajou něco, co už někdo zahrál, ty to nedělají. (smích)

**Slavko:** Píšete o hudbě, kterou dělají lidé s duševními nemocemi. Je to samostatná hudební kategorie?

**Pavel:** Nemá cenu separovat "umění pacientů" moc tvrdě, ale kategorizaci máme. Během dvacátého století se mu zvláště ve výtvarných uměních začalo říkat *art brut*. Existují velcí podporovatelé a sběratelé, kteří byli zároveň lékaři a terapeuty. V Německu žil psychiatr Hans Prinzhorn a podle jeho jména vznikla také Prinzhornova sbírka, která říkala, že umění může být podnětné nejen pro pacienty, ale i pro nás jako cesta ke zjištění, jak osobitě vyjádření tihle lidé mají, jak nám mohou nabídnout dobrodružství nových světů. Přirozeně hrozí, že ty lidi budeme exotizovat, brát je jako atrakci: je dobré o tom riziku vědět a nepopisovat lidi jejich diagnózou. Je to křehké a zakládá to i na nějakou odpovědnost nebo přinejmenším pozornou reakci z hlediska nás, kteří to posloucháme a vnímáme, abychom neměli pocit, že je to cirkus a varieté.

**Slavko:** Jakou máte rád hudbu?

**Pavel:** Jednak písničkáře, kteří dokážou něco skvělým způsobem říct za vás, a ještě vás to hudebně chytí: Joni Mitchell, Oldřich Janota, Dáša Voňková, Jenny Hval... A potom existuje slovo *neofilie*, což patrně znamená závislost na nových věcech. V téhle pasáži vyprávění větší-

nou znervózní partnerky neofilů. (smích všech kromě Klusáka) Mě opravdu zajímá naděje, vědomí, že s každým dnem přicházejí lidi, kteří citlivě vnímají dnešní svět, a tím pádem udělají něco nového, co nikdo dřív neudělal. Protože svět se nezadržitelně mění; a mně se potvrzuje naděje, že svět zvuků a hudby se může pořád obnovovat. Mám rád taky aktivní naslouchání, třeba zvukové procházky městem, díky kterým si uvědomíte, jaké bohatství zvuků kolem nás je.

**Slavko:** O tom něco vím. (smích) K čemu vám slouží hudba?

**Pavel:** Mně pomáhá k popisu a poznávání světa. Mám pocit, že když máme zeměkouli a na ní jsou různá lidská společenství, tak nad tím vším jako by byl takový obal, aura, a každý společenství nebo subscéna má nějakou svoji muziku. A mě vlastně zajímá i muzika part a skupin, do kterých nepatřím, což by možná někdo nazval hudebním voyeurstvím. Taky patřím k poměrně malému procentu lidí, kteří se zajímají o novou muziku i po tom, co dostudují a jdou do svojí první práce. Nějací sociologové totiž vyzkoumali, že když jdete do svého prvního zaměstnání, začnete mít honičku, abyste uživil domácnost a přestanete se koukat, co se děje nového. Taky už máte nalezenou hudbu, se kterou jste si během studentských let doladili identitu.

## MYSLÍM, ŽE MOJE KNIHA A JEJÍ OHLAS TROCHU ZAVIKLALY TÍM DOKONALÝM OBRAZEM HVĚZDY

**Slavko:** Je to ale také práce?

**Pavel:** Ano, ale je to velké privilegium, protože dělám to, co mě baví. Samozřejmě to nemůžu dělat úplně slepě: svět se mění a nutí mě hledat nové formy. Dřív jsem většinu času psal články pro časopisy a noviny, ale dnes už jsou kulturní rubriky jako ostrovy, co víc a víc mizí pod vodou. Vlastně mi vyhovuje soustředit se střídatě na dokumentární tvorbu pro Českou televizi a pravidelné vysílání v rozhlasu. Psaní se posunulo ke knížkám.

**Slavko:** Jste kritik, nebo publicista?

**Pavel:** Výborná otázka! Co ta slova vlastně znamenají? V Čechách je nás tak málo, že všichni dělají všechno. Otevřela mi oči kolegyně z Ameriky, která přijela a ptala se: „Tak jaký typ hudebního publicisty jsi?“ Ukázalo se, že publicisti jako já doporučují lidem, co je z té spousty nových věcí dobrý, snaží se vystihnout společenský náladu a trendy, dělají i věci pro rádio a televizi... Řekla, že u nich v Americe se lidé

víc specializují. Třeba se mi to taky přihodí a budu časem dělat výhradně jen texty o hudebních podvodnících, jako v tom Banánu... A strana kritiky? Všímám si, že jak stárnu, tak jsem mnohem míň ostřej. Napsal jsem totiž docela nabroušený, vyhraněný články, když mi bylo kolem třiceti. Demonstrace ostrého nesouhlasu. Ne že bych si za tím nestál, ale dneska už bych to asi tak nenapsal. Taky proto, že jsem poznal mnohem víc lidí, a tak vidím, že jsou možný různý věci. S věkem člověk ztrácí tvrdohlavost. A ani to není špatně.

**Slavko:** Říkáte, že se zabýváte outsidery, ale napsal jste knihu o Karlu Gottovi. Co vás k němu přivedlo? Mnohá setkání s ním?

**Pavel:** Mě zajímají ta setkání s Gottem, která byla společná milionům lidí: to, jak vcházel do našich domovů přes televizi, rádio, to, jak jste se mu v Československu a Česku nemohli vyhnout, když jste byli obyčejní lidé. Karlův příběh, osobnost a sláva se dotkly snad každý rodiny, byl svého času každodenní, samozřejmý, a přece ta story nebyla – pro mě – úplně dovyprávěná. Tak jsem sepsal kulturní, ale i společensko-politický příběh někoho, kdo byl velmi slavný a zároveň se snažil, aby lidé znali jen jeho určitou tvář... A novináři brali příliš ohledu na jeho popularitu a s ohledem na ni o něm psali vstřícněji. Myslím, že moje kniha a její ohlas trochu zaviklaly tím dokonalým obrazem hvězdy. Pro nějakou psychologii veřejného života se mi to zdá zdravé.

**Slavko:** Setkal jste se i s kritikou?

**Pavel:** Jasně. Jenže jsem se taky setkal s největším ohlasem své práce za celý život. Píšu od devatenácti let o muzice hlavně experimentální a nezávislé. Když napíšete a natočíte seriál o hudbě a umělé inteligenci, nebo vysíláte pracně sestavený výběr českých volných improvizátorů, samozřejmě to nemá tak široký ohlas. I když to třeba pokládáte za stejné silné téma, jako je Gott. Takové ticho, to je mnohem zásadnější téma než Zlatý slavík! Jenomže pak nabídnete knihu o Karlovi, kterého zná každý a každý u nás má na něj taky názor. Takže když jsem se po třiceti letech práce potkal poprvé s tak širokým a vstřícným ohlasem, skoro se mi nechce vyprávět o kritice. Snad jen řeknu, že jeden pán z Olomouce, co mi opakovaně telefonoval a nadával a spílal, měl v seznamu kleteb jednu pozoruhodnou: „Ty Havle!“

**BEZ D×M×VA**

Rozhovor vznikl díky podpoře nadačního fondu, jehož cílem je pomáhat lidem bez domova.